

15. Кульчицкий Ст. Вказ. праця.
16. Грач Л. Языковой вопрос и стратегический выбор Украины // *Голос Украины*. — 2003. — № 109, 13 люта. — С. 6.
17. Липа Ю. Призначення України. — Н.У., 1953. — С. 268.
18. Салудкий А. Пророки и пороки. — М., 1990. — С. 68.
19. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? — Львів: Світ, 1994. — С. 201, 207, 208.

УДК 37.014.53

*О. С. Цокур,
д-р пед. наук, професор ОНЮА
І. С. Муштяк,
старший викладач кафедри фізичного
виховання ПДПУ ім. К.Д. Ушинського*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вивчення публікацій, що відбивають діяльність ряду українських і російських жіночих організацій і суспільних фондів, свідчить про те, що процес розробки, утвердження і впровадження програм і проектів гендерної спрямованості, що стосується формування гендерно збалансованої політики, гендерного балансу у всіх сферах громадського життя, а також гендерно-неупередженого світогляду громадян СНД, проходив зовсім не просто, оскільки існуючі в суспільстві упередження відносно гендерних ідей були і зараз є дуже сильними і стійкими. Обумовлено це тим, що в українському суспільстві, як і 3–5 років тому, хоча і не так тотально, але дотепер ще існує явне упередження щодо ідеологічної заангажованості і протиприродності привнесення гендерних ідей у наукове обґрунтування реалій різних сфер українського суспільства. При цьому, нагадуючи про «берегинь», «козачину» і сімдесятиріччя «щасливого радянського життя», широко пропагується ідея, що нібито гендерний підхід і відповідний йому гендерний вимір соціокультурного й освітнього простору української сторони не відповідають його національній ментальності, моральним основам і історичній традиції.

Це відбувається, як відзначають фахівці в області формування гендерної культури студентської молоді (Т. Балакун, О. Кікінеджи, Л. Кобелянська, Л. Міщик, В. Сіткар і інші автори), у силу слабкої поінформованості населення з гендерними проблемами й апеляцією до незрозумілого для нашої наукової думки і масової свідомості громадян змісту терміна «гендер». Але його засвоєння поряд з іншими термінами іноземного походження, на погляд даних авторів, відбувається досить успішно, оскільки він використовується як офіційний і це не складає суті проблеми. А те, що нова ідеологія, що вибудовується на принципах гендерного паритету, вимагає відмовлення від багатьох стереотипів, що перешкоджають прогресивному розвитку суспільних відносин.

Стосуючись аналізу ситуації впровадження гендерної освіти в Україні на рубежі третього тисячоріччя, відзначимо, що в національній середній і вищій школі немає свідомого блокування гендерних ідей, однак існує їхнє не сприйняття взагалі, що є ще гіршим. З цієї причини для більшості вузів впровадження гендерних курсів пов'язано з великими труднощами як кадрово-організаційного і соціально-психологічного, так і науково-методичного характеру.

Однак, незважаючи на усе ще наявні у суспільстві упередження, вивчення нормативної й учбово-методичної документації ряду вузів Росії й України, зокрема тих, при яких, починаючи з дев'яностих років минулого сторіччя, були організовані центри, кафедри і лабораторії гендерних досліджень, свідчить, що до даного часу гендерна тематика як така, що пов'язана із соціальним, психологічним і культурним осмисленням сутності людської статі в системі вищої і післявузівської професійної освіти здобуває усе більше поширення і популярності. При цьому виявляє себе стійка тенденція, що свідчить про те, що якщо в середині дев'яностих років окремі курси з гендерних досліджень викладалися лише в декількох вузах цих держав і те в скороченому обсязі, то на стику століть число вищих навчальних закладів, що реалізують програми по гендерній освіті студентів, зросло в кілька разів. Цьому багато в чому сприяв передовий педагогічний досвід по впровадженню гендерної освіти в столичних вузах, а також проведення:

- наукових конференцій, присвячених стану і перспективам розвитку гендерних досліджень у країнах СНД, проведених Московським центром гендерних досліджень (Москва, 1996);
- літніх шкіл (Форос, 2000–2003) і ряду стажувань при Московському, Санкт-Петербурзькому і Харківському центрах гендерних досліджень для викладачів вищої школи;
- учбово-методичних семінарів «Гендерні дослідження як освітня практика: підсумки і перспективи» (Санкт-Петербург), призначених для фахівців, орієнтованих на гендерну проблематику в області психології і педагогіки;
- трьох настановних (Київ, 2002, 2002, 2003) і сім follow-up (Львів, Сімферополь, Полтава, 2002; Миколаїв, Одеса, Харків, Кіровоград, 2003) практичних семінарів-класів, проведених у рамках проекту «Інформаційна підтримка впровадження гендерної освіти в Україні» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» за підтримкою Канадсько-Українського гендерного фонду.

Зокрема, у результаті заходів, проведених центром гендерних досліджень при Київському політехнічному інституті, був розроблений національний план дій щодо поліпшення положення жінок і сприяння впровадженню гендерної рівності в українському суспільстві на 2001–2005 рр., затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6.05.2001 р. за № 479, передбачає приведення системи показників гендерного розвитку у відповідність з вимогами ООН щодо підготовки національних статистичних доповідей про положення чоловіків і жінок, сприяння впровадженню гендерної рівності у всіх сферах суспільства, вивчення досвіду Київського національного університету ім. Т. Шев-

чення з підготовки і впровадження гендерних курсів, поширенню його в інших вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації. Крім того, у рамках реалізації проекту цього гендерного центра були здійснені:

- організація віртуальної гендерної бібліотеки, що збирає і систематизувала в єдиному електронному сховищі наявну і доступну інформацію з гендерної тематики (законодавчі документи уряду України, документи міжнародних організацій і офіційні документи країн світу, монографії і статті, науково-методичні матеріали, каталоги існуючих інтернет-ресурсів, банк даних про фахівців і організації, діяльність яких зв'язана з гендерними проблемами);

- системне нагромадження і поширення інформації між фахівцями, що цікавляться гендерною проблематикою, а також обмін досвідом впровадження ідей гендерної рівності і гендерної освіти між організаціями і вищими навчальними закладами різного профілю;

- інформаційна основа для зближення українських гендерних дослідницьких центрів між собою і ведучими європейськими і світовими центрами, що займаються дослідженням гендерних питань і впровадження їх у систему освіти;

- організаційні заходи й умови для підвищення інформаційного і науково-методичного забезпечення процесу впровадження гендерного компонента в систему вищої освіти України. У цьому зв'язку вкажемо, що в проведених заходах брали активну участь викладачі таких вищих навчальних закладів, як: Львівський національний університет ім. І. Франка, Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, Миколаївський державний університет, Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, що пройшли відповідну підготовку в плані одержання доступу до інформації в сфері гендерної інформації за допомогою інтернет-технологій.

Проведене нами соціологічне опитування студентів вищих навчальних закладів Одеси і Південноукраїнського регіону, зокрема й Одеської національної юридичної академії, засвідчило, що гендерна тематика вважається їм особливо актуальною і викликає яскраво виражений пізнавальний і професійний інтерес. А це повинне спонукати до впровадження різних гендерних курсів і спецкурсів у навчально-виховний процес вищої школи, що приведе до формування гендерної культури майбутніх фахівців.